

n. pr. gledamo več ljudij, vidimo, da imajo vsi ljudje pokoncu stoječe telo, dve roki in dve nogi; tudi se lahko prepričamo, da imajo vsi sicer različno izobrazene, vendar pa iste duševne zmožnosti: um in voljo, spomin in domišljijo, zmožnost govorjenja itd. To so človeku bistveni znaki. Ako bi pri kakem človeku katerega pogrešali, imenovali bi to neko nedostatnost ali nepopolnost. Velika pa je razlika med ljudmi gledé nebistvenih znakov. Ta je velik, oni je mnogo manjši, ta ima črne lase, oni je rumeno- ali belolasec. Eden je bistroumen, drugi ne; nekateri ljudje se odlikujejo z živahno domišljijo, drugi zopet z dobrim spominom. Celó v enem in istem človeku se nebistveni znaki izpreminjajo. Danes ima kdo dolge lase, jutri pa se ostriže; v delavnik je priprosto oblečen, v nedeljo pa se praznično opravi; mali učenček nosi sedaj še abecednik v naramni torbici, a za nekaj let hode morda velik učenjak.

Ko smo zaznali ali opazili več predmetov iste vrste ali eden in isti predmet večkrat, tedaj nastane v duši nekaka splošna predstava (Gemeinbild, $\sigma\chi\eta\mu\alpha$). V tej splošni predstavi so bistveni znaki, ki so se ponavljali pri vseh zaznavah, veliko živeje in določneje

izraženi nego nebistveni znaki, ki so bili pri različnih zaznavah različni. Poslednje si predstavljamo nekako nejasno in nedoločno: sedaj nam prihajajo nekateri, sedaj drugi v zavest, a vsi so v primeri z bistvenimi znaki nekako zatemnjeni. Glejmo n. pr. kakega človeka, in zaznamujmo skupino bistvenih znakov te zaznave z *A*, nebistvene znake pa z *abc*, potem bi bil obrazec te zaznave, oziroma predstave tega človeka *Aabc*. Glejmo potem drugega človeka, ki ima — seveda — iste bistvene znake *A*, toda različne nebistvene znake *def*, potem dobimo za predstavo tega drugega človeka obrazec: *Adef*, in ravno tako za predstavo tretjega človeka obrazec: *Aghi*, ako nam črke *ghi* pomenjajo njegove nebistvene znake. Iz teh posameznih predstav nastane potem v zavesti splošna predstava, katere obrazec bi bil:

$$A \left\{ \begin{array}{l} abc \\ def \\ ghi \end{array} \right.$$

Splošna predstava je torej jasna in določna predstava bistvenih znakov kakega predmeta združena z nejasno in nedoločno predstavo njegovih nebistvenih znakov. (Dalje.)

SLOVSTVO.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

(Spisal dr. Fr. L.)

»**Angeljček.**« Otrokom učitelj in prijatelj. Izdal Anton Kržič. V. zvezek. V Ljubljani, 1890. Samozaložba. — Tiskala »Kat. Tisk.« Dobiva se v »Katol. Bukvarni« v Ljubljani. 8°. Str. 48. Cena 12 kr. Z zelo okusno zunanjo opravo in prijetno, otrokom primerno vsebino se ta zvezek — rekel bi — nekoliko odlikuje celó pred prejšnjimi zvezki. Vsebina je raznovrstna: zabavna in poučna, šaljiva in resnobna, v vezani in nevezani besedi. Lepe slike pojasnujejo to,

kar se čita tiskano, in naposled se nauči mladi čitatelj lahko še risati. To je pač dobrote dovolj za malo penozov; več ne more nihče zahtevati.

»**Národné legende za slovensko mladino.**« Nabral, izdal in založil Anton Kosi, učitelj v Središči. I. zvezek. V Ptujih. Natisnil W. Blanke. 1890. Mala osmerka. Stranij 39. Cena 18 kr. — Največ izmed teh legend je povzetih iz »Vrta«. Zbrane so dobro, da so res h krati kratkočasne in poučne. V »Predgovoru« razlaga gospod pisatelj »legendo« zgodovinsko in stvarno. Koliko narodove modrosti nahajamo v legendah sploh, koliko dragocenih naukov, tega mi ni treba tukaj

razkazovati. Zato je res truda vredno, da se podajajo legende v zbirkah občinstvu v roke, kakor je začel naš gospod nabiratelj. A gledati je treba nabiratelju na te stvari: 1. Da se ne povzame v zbirko kaj nedostojnega; 2. da ne pridevamo sv. Petru ali kakemu drugemu svetniku le preveč priprostosti, da bi ga naposled morali imeti za »Peterčka«, kateremu bi se čitatelj le smejal; 3. da se Gospodovi spremljevalci ne vedejo preveč po domače in brez spoštovanja ž njim, kakor bi bili ž njim (Gospodom) »bratovščino pili«; 4. da se ločijo legende od tradicij, kakor je n. pr. v naši zbirki »Sveti Martin« holj tradicija nego legenda. Na te stvari opozarjam dobrohotnega gospoda nabiratelja, da bi se nanje oziral v bodočih zvezkih. Morebiti bi bilo bolje zvezke po obsegu narediti večje, ker taki mali zvezki se kmalu poizgubé, tudi je težko vneti občinstvo za nakupovanje. — V prvi polovici knjižice je ostalo še precej tiskovnih napak; oblika »imevši« na str. 6 je neprimerna. — Gospodu izdajatelju želimo, da bi se knjižica dobro razpečala.

»**Službovnik**« za ces. in kralj. vojsko. Tretji del. Pehota in lovska četa. Poslovenil in založil Andrej Komel pl. Sočebčan, c. in kr. major v pokoji. Ljubljana, 1890. Založil pisatelj. Tiskala »Narodna Tiskarna«. 16°. Str. 36. Cena 15 kr. — To je drugi natis »službovnika« z leta 1876. O knjižicah našega gospoda pisatelja je sodba sploh ugodna. Sedaj jih je lepo število — 22. Jezik je, kolikor more biti v taki knjigi, gladek in čist, tu pa tam se je vrnila kakšna nemščizna. Za »marketendar« bi se pač boljše podala beseda »branjevec«. — Dobiva se knjiga po knjigarnah in pri gospodu prelagatelju: Graz, Gratzbachgasse, 40.

»**Politični katekizem**« za Slovence. Spisal † monsignor Andrej Einspieler. Za sedanje razmere preuredil in pomnožil Filip Haderlap. Na svetlo dal in založil Gregor Einspieler, župnik in deželni poslanec. 1890. Tiskarna družbe svetega Mohora v Celovcu. 8°. Str. 102. Cena 20 kr. — Že prvi natis te knjižice se je zelo razširil med Slovenci in gotovo obrodil mnogo sadu. Enako naj se širi drugi pomnoženi. Stališče knjižice je: katoliško-narodno, za naš narod edino pravo. — Ker se ne peča naš list s politiko, ne morem natančneje vsega preiskovati, kar je v knjigi: politični listi bodo to pač storili. Da pa vsaj nekaj omenjam, naj povém, da se mi odgovor na vprašanje »Katera šola je verska?« ne zdi prav resničen. Ni dosti, da je vse poučevanje v verskem duhu, tudi šolski zakon mora biti v verskem duhu. Dober učitelj, ki uči v verskem duhu, ni vzrok verski šoli, enako ne nasproti neveren učitelj neverški šoli. Nihče ne upa, da bode v verski šoli vse dobro, saj smo ljudje; tudi niso v sedanjih uravnavi vsi učitelji slabi, Bog ne daj! Le zakoni niso v krščanskem, niti v verskem duhu sploh. Boj za versko šolo se ne poteguje nikakor za osebe, tudi ne obsoja oseb: le za duha v šolskih zakonih se potegujejo verniki, hoteč, naj preveva tudi zakone duh sv. vere, naj iz zakonov prehaja tudi v dejanje. Nekje drugodi se v knjigi ne kaže popolna doslednost. Ali gre vse ono

berilo, ki se našteva na str. 97 res v en predal, ali je res »dobro«, da se vsi taki »časniki širijo med ljudstvom«, ali res vsi »blažé srce«, tega ne verjamejo vsi, tudi »katekizmu« ne, a zelo zelo želimo, da bi tako bilo.

ČEŠKO SLOVSTVO.

(Dalje.)

Izvrsten je tudi češki pesnik mladi Anton Hlaštterský, kogar zbirka pesmij »**Živým i mrtvým**« je pred kratkem izšla. Hlaštterský poje iz srca v srce, kar občuti, izraža jasno, istinito in neprisiljeno. Lira mu zveni precej žalostno, vendar ne pesimistično. — Veliko je še novejših del, zlasti pesniških, vendar nam ni mogoče vseh naštevati. Omenimo samo »**Basně**« nadarjenega Ant. Klose; »**Zpěvy bohatičské**« (Salonni bibl. č. LXIV.) zložil Frant. Chalupa, katere so bile že prej tiskane po raznih časopisih.

St. Z—g—c.

Češko tiskovno društvo: »Hlasy katolického spolku tiskového« je izdalo za l. 1889 te knjige:

1. »**Naši přátelé**«. Spisal Karel Kamenář. — Knjiga obsega životopise nekaterih človekoljubov in poročila o delovanju nekaterih človekoljubnih družb. Tu čitamo kratak popis življenja sv. Karola Borom., sv. Vincencija de Paula, sv. Jožefa Kalas., Ivana de la Salle, ustanovitelja šolskih bratov, duhovnika don Bosco, Abbé Roussel-a, Janeza Valer. Jirsika budejeviškega škofa.

2. »**Z našeho kraje**«. Povest. Spisal Bohumil Brodský. — Pisatelj popisuje verske boje na Češkem. Ko se je izgubilo husitovstvo, začela se je razširjati sekta »čestí bratří«. Eden izmed najbolj gorečih bratov je Kalenčev Janez. Nekoga dne pride pozno domov, in oče ga zapodi iz hiše. Viteza Kunrada hči, Ljudmila, je tudi ud nove vere in se zaljubi v Janeza. Pripeljati hoče k novi veri tudi Marto, katero je vzel Stari Kalenec k sebi iz usmiljenja, ko je bila v mladosti izgubila stariše. Marti nič ne ugaja nova vera, zato pové vse Kalencu. Ta razodene zopet vse Kunradu, ki napade brate med »pobožnostjo« ter jih uklene. Janez se reši. Kunrad odpelje Ljudmilo v Prago k strijcu, kjer jo najde zopet Janez, ki gre iskat novega duhovnika. Janeza kaznijo, ker se je sešel z Ljudmilo, užgejo mu namreč na čelo znamenje. Zato se hoče nad Kunradom maščevati. Vsi bratje iz okolice napadejo trdnjavo, toda onemorejo in Janez pade v boju. Povest se sklene z dvojno poroko.

V ti povesti se vidi, kam zabrede človek, ako se ne drži prave vere, ampak jo sleče, kakor sukno. ter obleče novo. Zlasti se tu razodeva srditost krivoverskih duhovnikov, ki so vsega zmožni, ako se le nadejajo dobička. Ako bi kdo prevel to povest v slovenski jezik, ustregel bi pač dobri stvari.

3. »**František de Paula**«, kardinal a knizearcibiskup Pražský. Popisuje se tu njegovo življenje.

4. »**Slovo križe**«. Obrázek z pokročilé a smíšené osady, napsal Eduard Brynych. — Ta pisatelj je že spisal tretjo knjigo, ki govori o bojih med katoličani na eni in protestanti na